

Inserati se sprejemajo in volja
tiskopisna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 " "
15 " " " " 3 " "

Pri večkratnem tiskanju se
seena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema upravništvo
administracije in ekspedicija za
Starem trgu h. št. 16

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — " "
za četrt leta . . . 2 " 50 " "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 " "
za četrt leta . . . 2 " 10 " "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna
števil. 190.

Izhaja potrikrat na teden in sicer
v torek, četrtek in soboto.

Italijansko vprašanje.

V „Augsburger Postz.“ popisuje nekdo razmere avstrijske s sosednimi državami in v št. 180 od 2. t. m. obširneje govori o razmerah med južnimi prebivalci avstrijskimi in sosednimi Italijani. Pisatelj v omenjenih člankih kaže, da dobro pozna naše zadeve, in da je na svojem popotovanju natančno opazoval naše stanje, o katerem piše v ravno tistem smislu, kakor pišejo slovenski časniki sploh in smo nedavno tudi mi pisali v posebnem članku. To je tem bolj hvalevredno in tolažljivo za nas, ker so med nemškimi časniki silno redki, ki bi bili Slovanom sploh, ali posebno še nam Slovincem pravični, in nas smatrajo za najhujše rogovileže in najnevarnejše protivnike cesarstva avstrijskega. Omenjeni spis je v mnogem oziru za nas zanimiv, zato ga svojim bralcem podamo celega:

„Obravnave v Köln. Ztg. o važnosti južno-avstrijskih planinskih dežel, Tirolske, Koroške in Kranjske za Nemčijo v vojaškem in narodnem oziru, piše omenjeni list, zbudile so v raznih avstrijskih časnikih jako razkačene odgovore. Najbolj divjajo vladni listi. Nič teh ljudi bolj ne privzdigne, kakor če se z neprijetnimi vprašanji motijo, nič bolj ne ljubijo, kakor da se o takih vprašanjih čisto molči. Pač res ne ravna po svetu Homerjevem: „Zmerom dobro je pošteno svarilo prijateljevo.“ Svaritelj je hujskalec, tedaj sovražnik — tako se je zavrnila „Köln. Ztg.“

Kdor pa nepristransko opazuje razmere, ne bode tajil, da so bile v obravnavah „Köln. Ztg.“ poleg napačnih nazorov, izgovorjena tudi

jako pomenljiva in vtemeljena svarila. Zlasti je trditelj, da se italijanski živelj v Avstriji čez mero povzdiguje, čisto resnična. Ta stara politika bila je do l. 1860 oziroma 1866 vsaj na videz nekoliko opravičena. Nadejali so se, da bodo z mehkim ravnanjem in raznoterimi dovolitvami Italijane sprijaznili z avstrijsko vlado in nasproti stari, umnejši omiki italijanskih kronovin čutili so se precej slabe. Skušnja pa je učila, da so una sredstva malo pomagala. Nič manj ne mislimo kakor to, da bi bila morala vlada avstrijska v svojih italijanskih kronovinah silnejši ravnati, kakor se je zgodilo, in da bi bila s kruto silo prej dosegla, česar s primerno mehkostjo ni mogla.

Po zgubi Milana in Benetek se je pa stališče Avstrije proti živelju italijanskemu bistveno spremenilo. V unih starodavnih italijanskih deželah, ki ste imele svojo slavno zgodovino, bilo je prav in pošteno varovati narodna zročila. Kjer pa se dandanes šopiri italijanski živelj, večidel to niso prvotni prebivalci, ampak zvitji osvojevalci. Tema nenaravnemu in neopravičenemu razprostranju italijanskega živelja pa se mora ustavljati vsaka avstrijska vlada. Da se to ni zgodilo, zaslužijo grajo sedanje in prejšnje centralistične vlade.

Pomenljivo je, da ravno centralistične vlade naj globokeje zabredajo v te pomote. Jožnotirolski lahoni vživali so navadno od centralističnih vlad in strank najgorečnejši sočutje. Podpirali so se Lahji, da bi nemške rodoljube tirolske zavirali. Šli so tako daleč, da je nedavno vstavoverna stranka živo podpirala predlog o delitvi Tirolske. Njeni voditelj dr. Herbst je v državnem zboru z dolgim

govorom podpiral ta predlog, in če je bil zavržen ter so vsled tega italijanski poslanci izstopili, to pač ni bila zasluga vstavovercev. Kar je Köln. Ztg. pisala o napačni avstrijski politiki glede Tridentinskega, vse to zamore vsak priprost človek brez zadržka podpisati.

Bolj zamotane pa so zadeve v južno izhodnih pokrajinah avstrijskih. Tudi tam se vradno do dandanes prednost daje italijanskemu živelju, toda ne na račun nemškega, ampak slovenskega in hrvatskega rodu. Pokroviteljstvo pa, katero je na južnem Tirolskem prevzel dr. Herbst, tukaj opravlja njegov bivši ministerski tovarš dr. Giskra. Naj očitnejši se ta nerednost kaže v Dalmaciji. Tam je bila zginljiva manjšina od meščanskega ministerstva najnedostojnejši pestovana. Ta nepravilnost bila je eden vzrokov vstanka dalmatinskega l. 1869.

Da se to jasno sprevidi, treba si je pred oči postaviti prave narodne razmere v dotičnih kronovinah. Po zadnjem ljudskem številenju l. 1869 bilo je slovenskih prebivalcev 88.92, italijanskih 10.84, albanskih pa 0.24 odstotkov vsega prebivalstva. Nemški živelj je tam tako posamezen, da ga vladni statistični zapisniki še omenjajo ne. V Primorji (Trstu, Gorici in Istri) razdeljeno je prebivalstvo tako-le: Nemcev je 1.62, Slovencev 70, Italijanov 22 odstotkov, ostanek so Grki pa Vlaji. Prebivalstvo Primorja znaša 582.00 duš, katerih je v Trstu in okolici 122.000, v Gorici in Gradiški 200.000, v Istri 219.000 in na kvarnerskih otokih 360.000 duš.

Pa dasi je italijansko prebivalstvo tako pičlo, ima vendar v političnem oziru predno mesto. V dalmatinskem deželnem zboru je bila

Mihajl Petrovič Pogodin.

Hrvatski napisal dr. Fr. Rački.

Glasoviti nemški povestnik Wilhelm Giesebrecht govoreč dne 10. decembra 1870 l. v dvorani monakovskega vseučilišča o vplivu nemških vseučilišč in nemške znanosti na razvitek nemškega naroda, izustil je v svojem govoru tudi te le besede: „Die deutschen Hochschulen können sich ohne Ueberhebung dessen bewusst sein, dass sie wesentlich dazu beigetragen haben, wenn sich das deutsche Volk seines Werthes und seiner Kraft nun endlich vollbewusst geworden ist.“ (Deutsche Reden. Leipzig 1875. S. 146.) Te besede postanejo razumljiveje, če se ozremo na to, da so one bile izgovorjene po velikih novih dogodajih, ki so državno jedinstvo nemškega naroda dovršili, in da so bile izgovorjene v dvorani vseučiliščne sedem dni po predlogu bavarskega kralja Ljudevita II., po kojem se je zahtevala vzpostava nemškega carstva. A kdor je količkaj motril smer narodne vzgoje in narodne knjige na Nemškem od l. 1815, bode prav rad priznal istinitost teh besedi.

Oni vpliv, kojega je imela znanost na

Nemškem v vseh odnašajih narodnega življenja, imela ga je povsodi. Resultati znanosti prodirajo, in treba da prodirajo v javno življenje naroda, da bude morda zamrlo svest, vzbujajo narodne sile, zedinjujejo raztrešene ude, oplemenjujejo čutje ter da podredujejo višjim načelom. Znanost, koja se ne bi mogla s takim vspehom ponašati, je neplodna in podobna trti, ki ne zasluži nič družega, nego da se poseka in v ogej vrže. Učilišče, ki takovih plodov ne rodi, naj se zatvori.

Ona misel nemškega učenjaka o vspehu znanosti na nemški narod je našla za vedo v Rusiji napram ruskemu narodu jasen izraz v svečanosti, koja je moskovsko vseučilišče dne 20. novembra l. 1871 priredilo odličnemu zastopniku znanosti Mihajlu Petroviču Pogodinu, slavečemu 50letnico javnega delovanja svojega na polju javne obuke in narodne knjige. Počemši od jasnega dvora in visokega plemstva do mestjanstva, so vse vrste ruskega društva, vsi učeni in učevni zavodi slavili pri tej zgodi pridobitke nauke v Rusiji in blagotvoren vpliv njen v slavnem jej zastopniku, (starčku Pogodinu. Ni se tukaj slavilo to ali ono delo svečarevo, nego velika ideja, s koja je vse 50

letno delovanje njegovo nadahnjeno, in koja se opira na dva stebra, na dve načeli: namreč ruske narodnosti in slovanske vzajemnosti. Pogodin je doprinesel bitno i s stolice učiteljske in s sobe učenjaške, z besedo, s peresom in z delom, da ruski narod „postane popolnoma zaveden svoje vrednosti in svoje sile“, a da cuteč se delom velikega Slovanstva izpolni proti njemu svoj zgodovinski poklic.

Zasluge, koje si je Pogodin v tem drugem pogledu pridobil, cenili so visoko vsi ostali umniki drugih slovanskih plemen; ter je tudi ono slavlje, koje je ruski narod pri rečenej priliki slavil v srcu Rusije našlo odziva tudi na Labi in Veltavi, na Donavi in Savi. Slavni česki povestničar dr. Fr. Palacki bil je gotovo veren tolmač neruskih Slovanov, ko je on pri tej priložnosti svojem prijatelju Pogodinu pisal zraven družega tudi te le besede: „Vi, zajedno s pokojnima drugoma moje mladosti, Kolarom in Šafaříkom, bili ste med prvimi in naj bolj vnetimi prebuditelji in razširitelji blagotvorne ideje narodnosti in vzajemnosti slovanske. Jaz sem svojo skrb in sile svoje od prvega početka obračal samo za eno slavensko pleme, ki je bilo od vseh strani davljeno ter se začelo že

protipravna italijanska večina še le pri volitvah l. 1870 potlačena in tudi pri volitvah preteklega leta obdržali so Slovani večino. V primorskih zborih pa imajo zaradi absurdnih volilnih redov Italijani še zmerom večino, ter gospodujejo čez deželne vlade in to ugodno priliko porabljajo za poitalijančevanje dežele. Slovenci se med vsemi slovanskimi rodovi odlikujejo z bojzljivostjo in miroljubnostjo. In ker vrh tega še vedo, da jim centralistična vlada nasprotuje, zgubé ves pogum, da bi se laški propagandi ustavljali. Na Kranjsko ta pač še ni prodrla, kakor hitro pa ima človek to vojvodino za hrbtom, zdi se mu, če ne pride v kmečke hiše, kakor bi bil na Italijanskem. Na Nabrezini sliši se skoro samo italijanski govoriti. Tam se križajo ceste v Trst in čez Gorico v Benetke. Vozil sem se po obeh in na obeh zapazil vsaj po vnanjem popolno poitalijančenje Primorske.

V tem se z razpravo Köln. Ztg. strinjamo. Jako pa se list moti, če misli, da bi se lahko italijanski in slovenski živeli ob enem zatri. Gori navedene številke kažejo, da je spolnitev te želje nemogoča in vprašanje je le, ali naj se nemštvo v omenjenih krajih opira na slovenski ali na italijanski živeli? To vprašanje stavljeno z avstrijskega kakor tudi z nemškega stališča, se strinja z drugim vprašanjem, ktera omenjenih dveh narodnosti je namreč za Avstrijo zanesljivejši?

Pač ne bo nihče italijanskega prebivalstva sploh dolžil veleizdajskih namenov, na drugej strani pa je žalostna istina, da se v Tridentu kakor tudi v Trstu nahaja jako gibčna stranka, ki brezozirno dela za spojitev z Italijo. V Trstu se je v ta namen osnovala celo skrivna narodna vlada (comitato secreto). Te agitacije že zaradi tega ne smemo prezirati, ker dostikrat zadostuje kak izgovor, da se kaka podvzetev po narodnem načelu opraviči in se pri prvi priliki tega izgovora poslužijo, za kar je narodna država italijanska popolno pripravna.

Drugače pa je s Slovenci in Dalmatinci. Skušal sem v preteklem letu v Vašem listu v več člankih in v dalji razpravi Bruselske „Revue Générale“ (februarja t. l.) dokazati, koliki so naravni in zgodovinski razločki med posameznimi slovanskimi rodovi, in kako se je treba varovati, da se pojem „slovansko pleme“ ne zamenja z ožjim pojmom „sloan-

ska narodnost“, ktere ni. Ne da bi se v natančneje razpravo tega razločka spuščali, o Slovencih in Dalmatincih le to opomnimo, da ti na združitev z Rusijo ne mislijo, in da je taka spojitev ne omenivši drugih vzrokov že zaradi lege prek Madjarov in Rumuncev nemogoča.

Bil sem prijatelj enega najveljavnejših slovenskih rodoljubov, žalibog prerano umrlega državnega poslanca dr. Costa, in sem se po večletnem občenju z njim popolno prepričal, da politični vzori slovenski obstanku Avstrije nikakor ne nasprotujejo. Poznam tudi sedanje slovenske voditelje osebno, pa niti dr. Bleiweis, voditelj Staroslovencev, in njegovi vernejši prijatelji dr. Poklukar, Klun, Potočnik, niti dr. Zarnik, voditelj mladih, ne mislijo na združitev z Rusijo, prvi iz konservativnih vzrokov, drugi pa zaradi demokratičnih načel ne, ki se z ruskim vladnem sistemom ne strinjajo.

Če se vse to nepristransko prevdarja, nikakor ni dvomljivo, da Avstriji preti nevarnost le od Italijanov, nikakor pa ne od južnih Slovanov. Tudi naj bolj liberalna vlada avstrijska bi se od liberalnih muh italijanskih ne smela dati tako zapeljati, da bi jim nemškimi Tirolcem, in naj bi bili še tako „črni“, ali pa Slovencem na škodo potuho dajala. Če bo avstrijski birokratizem na Primorskem že enkrat dobil resno povelje, da naj zatiranje Slovencev opusti, bo italijansko vprašanje v omenjenih okrajih z enim mahljajem rešeno“.

Tabor v Zagrebu.

Skoraj ob enem, ko se je nam naznanilo, da je gosposka prepovedala ljudski tabor, kterege so hoteli rodoljubi slovenski 12. t. m. napraviti na udmatskem pašniku, dovolila je vlada hrvatska tak tabor v Zagrebu, kjer se je 5. t. m. ob 5. uri popoldne vršil. Sošlo se je bilo 3000 ljudi, ki so si za predsednika izbrali slavnega rodoljuba hrvatskega, Ivana Vončina, za zapisnikarja pa g. Folnegoviča; vladni komisar je bil g. Avg. Šenoa.

Predsednik pozdravil je odbor, ki je tabor osnoval, ter je omenil predmeta, o katerem se je imelo govoriti, rekši, da v iztočno vprašanje ni le zapletena osoda naše po krvi in jeziku sorodne brače, ampak tudi osoda naroda hrvatskega, ki že od nekaj občuti nesrečo ne-

posrednega sosodstva turškega. Priporočivši ljudem, da naj v govorih vlada miren duh in parlamentaren red, dal je prvo besedo dr. Mazuri, ki je v daljnem govoru hudo šibal politiko Madjarov, „ki so danes prvi podporniki Turka in naj zvestejši prijatelji tlačitelja balkanskih narodov. Ko je nastal boj za oslobodenje iztoka, imenovali so javni listi madjarski plemenite boritelje za krst in slobodo „razbojnik“. Ko je Turčin žive ljudi natikal na kolce ter jih pekel na ognju, ko je razdeval vasi in mesta, ko je trgjal otročiče iz naročja maternega ter natikal jih na nože in bodala, niso madjarski listi imeli najmanjega milosrčja. Ko je Turčin onečasteval žene, skrunil device in svojo pohotno poželjivost gasil na nežnej deci, se listi madjarski niso sklicevali na moralo in poštenje. Zdad pa, ko se je pričela vojska, zagnala je peštanska gospoda strašanski krik za stradajoče ljudstvo, razumevajoč pod ljudstvom samo azijska plemena, in kliče monarhijo na boj zoper barbarske Slovane, na obrambo Turčije.“ Govornik nadalje dokazuje, da v našem cesarstvu živi veliko več Slovanov kakor Madjarov, in če smejo ti zahtevati vojsko, smejo uni tirjati, da se vojske ne vdeleži. Preiskovaje vzroke, zakaj Madjari tako ravna, pravi, da to delajo iz bojazni, mržnje in maščevanja do slovanskih narodov, da pa s temi razlogi nikogar preslepili ne bodo, da bi se vzdržala država, ki sama razpada, ki po svojih zakonih, izročilih nagonih ni pripravna za omiko, in pred ktero Evropa nikdar ni varna, da bi ne nastala notranja vojska, ki bi ogenj raznesla po vsej Evropi. Zlasti pa za Avstrijo obstanek Turčije ne more biti koristen, ker vsaki nemir na Turškem čutimo v trgovinskih in poljedelskih razmerah ne govoreč o razburjenosti, ki nastaja vsled krutosti, ktere Turčin nad jednokrvno bračo počenja.

Dalje govornik zavrača ugovor, da se Madjari boje za svoj obstanek rekši, da se boje le za svoje gospodstvo, zaradi kterege naj ostane tudi muhamedansko gospodstvo, ki pomenja obstanek robstva na enem najlepšem in najplodnejšem delu Evrope, obstanek spridenosti, obstanek divjaštva, obstanek vrednega upora podprtega z ropom in razbojništvom. In za obstanek take nepravčnosti naj bi se krščanka in napredovalna Avstrija podala v

skoraj sušiti, dobro znajoč, da se bodo Čehi precej začeli zavedati Slovanstva čim se mi bode posrečilo probuditi jih k narodnemu življenju. Hvala bodi milostljivemu Bogu, ki je vaš in moj trud blagoslovil: narodni se slovanski duh silno probudjuje od mnogostoletnega spanja; čuvstvo vzajemnosti slovanske širi se v zemljah, prostirajočih se od Šumave in Velebita tam do unkraj Urala, od sinjega do belega morja. Skrb za daljne vspehe v tem poslu mi dva doslužena starca, priporočava mlajemu naraščaju, da se on s svojimi že lastnimi silami v občoljudskem životu vzdigne do one višine, ki bi veličini našega naroda odgovarjala. Ali ima tukaj, veli se, še nogo dela: no za slovanski um in srce nima in ne more biti niti enega nedoseženega zadatka. A ko na zadnje odbijemo barbarstvo, ki nam grozi od istoka in tudi od zapada, takrat bode nastopila v svetovnej povesti ena slovanska, pričakovana in obznanjoča od plemenitejih izmed naših soplemenikov, ko bode človeštvo pod zaščito pravde in miru vršilo svoje bolje znanje. Mi dva seveda ne bova te dobe dočakala; ali nočeva prenehati nikdar, da jej pot pripravljava“.

Kako je M. P. Pogodin postal glasnik teh dveh načel, ki ste prešli iz knjige že na pozorišče svetske povesti, in kako je on te dve načeli iznesel in zastopal na učiteljskej stolici in v knjigi, pokazal bode ta kratki načrt njegovega življenja.

Mihael Petrovič Pogodin se je narodil v srcu Rusije, v Moskvi, na pragu našega stolotja, dne 11. novembra l. 1800. Tečaj njegovega odgoja in naukovanja bil je ta le: prvi odgoj dobil je po običaju v domačej hiši, v 11 letu je bil predan za daljni odgoj očetovemu prijatelju po imenu Rešitniku; ko mu je bilo 14 let, stopi v I. gimnazijo moskovsko; a po dovršenih gimnazijskih naucih (l. 1818) je prišel na moskovsko vseučilišče in to v jezikoslovni oddel, kojega tečaj je trajal tri leta. V 21. letu svojega življenja je tedaj Pogodin dovršil svoje nauke, ter v septembru l. 1821 postal učitelj v plemiškem vseučiliščnem pensionu v Moskvi.

Ta doba od 21 let (1800—1821) je bila vrlo znamenita za Rusijo in narod ruski v vsakem obziru, in vse dogodbe, ki so se v tem času dogodile bodisi izvanjske ali notranje, niso ostale brez trajnega vtiska na um in srce

in brez odločnega vpliva na bodoči smer mladega Pogodina. Ozreš li se na politične odnošaje, ti je Rusija v tej dobi svojo moč razkrilila od Perzije do Švedske in Franceske, od kaspijskega in črnega do baltičkega in jadranskega morja. Veliki zavojevač te dobe Napoleon I. držal je edino carja Aleksandra I. Pavloviča za sebi ravnega druga, s kojim se je začel razgovarjati o delitvi Evrope (l. 1807), V boji proti Perziji dobi Rusija Derbent (l. 1802) Turčinu otme Besarabijo (l. 1812), Švedom pa Finsko z alandskimi otoki (l. 1809). Car Aleksander je imel vedno prvi besedo na kongresih v Beču (l. 1814—15.), v Opavi (1820), v Ljubljani (1821) in v Veroni l. (1822). Ruski narod se je zavedal svoje vrednosti in sile bolj nego kterikrat poprej. Pogodinu je bilo 12 let, ko je silni Napoleon veliko vojsko proti Rusiji popeljal. A ko se je francoska vojska po bitki pri Smolensku in Borodinu približevala Moskvi, odpeljal je Rešitnik svojega gojenca v Vladimir, kamor je kmalu potem prišel tudi oče, ter živo slikal sinu nesrečo, koja je zadela srce domovine. Na plamenu Moskve razgrijalo se je srce mladenča, ter vzplamtilo z ognjem, koji se ni dal nikdar več

boj in 4. milijonom Madjarov na ljubo naj bi vsa Evropa žrtvovala narode na iztoku. To je od majhnega naroda vendar le prevelika prevzetnost!

Za dr. Mazaro govoril je Fr. Folnegovič, ki se je zlasti oziral na razmere med Hrvatsko in sosednimi pokrajinami turškimi. „Hrvatska, rekel je, je razkosana, Hrvatska je vsiromaščena, je nesrečna. Vendar pa noče propasti v boju, ki stresa Evropo, ampak hoče iz tega boja priti prerrojena in premlajena. Hrvatska je bila dotlej močna in slavna, dokler se je bojevala za razvoj krščanske omike“. Turk, pravi nadalje, je pa največi neprijatelj krščanske omike in še ni poravnal tistega zla, ki ga nam je bil napravil, ker je najbolj kriv, da ima Evropa milijone vojske svoje na nogah in da zanje potrosi milijarde narodnega imetka. Zato je pa žalostno, da so velevlasti evropejske to državo toliko časa trpele in zato je hvalevredno, da se je Rusija vzdignila, da razdrobi verige krščanstva na Turškem.

Govorec o političnem panslavizmu, kterege goje samo sovražniki Slovanstva, omenja celovitosti in neodvisnosti Hrvatske, ki je bistveni pogoj njenega razvitka in ob enem najgotovjeji zastava dolgotrajnega in blagodejnega miru na turškem polotoku. Govornik tedaj opominja, da so bili deli Hrvatske silno odtrgani od nje, da se je pa praded dinastije habsburške s Hrvati na cetinskem saboru in da se še sedaj vladar v svojej kronbeni prisegi slovesno zaveže, da hoče od barbarških rok odtrgane dele z verno svojo kraljevino hrvatsko zopet zediniti. Če propade Turška, Hrvati dobro vedo, da iz tega ne sledi tudi propad Madjarske. Tega pa se za trdno nadejajo, da za propadom Turčije mora slediti propad nadvlade naroda madjarskega nad kraljevino hrvatsko, ki je za Hrvate poniževalna in za oba naroda nesrečna. In če so tudi hrvatski politiki mnogo krivi, da Madjari tako ljuto prezirajo enakopravnost med Ogersko in Hrvatsko, tega vendar Hrvatska ni zaslužila, da ji Madjari dajejo vdarce, kakoršen je vprašanje reško, medjimursko in krajiško, ali v novejši dobi vprašanje o krajičkih železnicah. In ti grehi madjarskih državnikov so mnogo krivi, da je hrvatsko in madjarsko mnenje o izhodnem vprašanji tako različno. Pa Hrvati so tolikanj srečnejši od Madjarov, ker izjavljajoč svoje mnenje se ob enem izjavljajo za koristi člo-

pogasiti. Nepopisljiv je bil utisek, kojega je storilo na mladega Pogodina pogorišče Moskve, ko se je v njo mesec dni po požaru vrnil.

Znamenit in v svojih posledicah gorostaneje je bil prekres, ki se je začel v duhu ruskega naroda razvijati. Državna oblast, ki ja za Petra V. a posebno pod Katarino II. obrazovanje naroda vzela bila v svoje roke, začne sedaj pod Aleksandrom I. Pavlovičem vpeljevati vzbiljne obnove v javnej nastavi, poverivši jo posebnemu ministerstvu, „narodnega prosveščenja“, zasnovanemu l. 1802. Zdjajci se odpro župne šole za narod, pomnoži broj srednjih učilišč, odpro se tri vseučilišča: v Kazanu Harkovu l. (1805) in Petrogradu (1809); zraven teh učilišč vtemeljeni so učeni zbori, ki so imeli zraven postoječe akademije naukov v Petrogradu (od l. 1725) gojiti rusko znanost, a posebno usavršivati jezik, zbirati, izdavat in proučavati spomenike ruske prošlosti. Tako je zadobila prosveta več ognjišč na ogromnem prostoru te severne carevine.

(Dalje sledi.)

večnosti in slobode in za korist in slavo prevzvišene vladajoče dinastije, zato govornik govor sklene s klicom: Živio Franjo Josip I., kralj celovite Hrvatske!

Za Folnegovičem je govoril Moeser (Hinkovič), o katerem pa „Obzor“ družega ne poroča, kakor da je zbudil velik nemir, kterege niti predsednik, niti vladni komisar nista mogla potolažiti, dokler Moeser vsled splošnega krika „doli ž njim“ ni odstopil. Kolikor se je moglo soditi, hotel je jud Moeser natolcevat Rusijo in Slovanstvo, ter skoz in skoz krščanskej ljudskej skupščini dokazovati razliko med iztočnim in zapadnim krščanstvom, kar je bila taka predrznost, da mu „Obzor“ po vsej pravici čestita, da je tako dobro iz skupščine odšel.

Dr. prof. Vojnovič omenjal je nekdanje zveze med Hrvatsko in Bosno, kjer biva hrvatski narod, kjer je s svojo junaško krvijo Hrvatska napisala morda najsijajnejše liste svoje zgodovine. Če se hoče poslušati glas Hrvatske v notranji in vnanji politiki, treba je, da postane jaka, da zadobi svojo celokupnost, da se spoji z njo Dalmacija in Granica, da se zasede Bosna in Hercegovina. Brez Bosne ponosne, kaj če Dalmacija naša? Brez Bosne kaj hočemo z nekolikimi občinami posavske Hrvatske? Če Bosna pride v druge roke, bi Hrvatska ponehala. Mi želimo iz dna srca, da se oslobodi iztok, da se krščanska zastava slobodno povzdigne na razvalinah osmanskega cesarstva, toda dobro si zapomnimo, da ni Rus, ni Srb, ni Bolgar ni Grk ne bo rešil Hrvatske, če je ne rešimo mi, zato predlaga slavnemu prestolu izjaviti željo in to sprejeti tudi v resolucijo, da bi naša monarhija zasedla Bosno in Hercegovino ter ji združila s Hrvatsko.

Predsenik Vončina je ob kratkem ponovil nasvete govornikov ter naposled po dogovoru z govorniki zbranej množici predložil v potrjenje to-le resolucijo:

Resolucija

Ljudske skupščine držane v Zagrebu 5. avgusta 1877.

Ljudska skupščina je za trdno prepričana, da dokler obstoji cesarstvo turško, morajo na iztoku nastajati barbarški odnošaji in kruto preganjanje krščanskih narodov, ki oznanja in spremlja obstanek in razvitek turškega gospodstva.

Zato je skupščina prepričana tudi o tem, da cesarstvo turško ni samo nepotrebno in nemožeče v Evropi, ampak da mora prenehati, če se hoče, da se krščanskim narodom na iztoku zagotovi ljudem dostojno življenje in da se prične zanje razvoj omike in materijelnega blagostanja; in ker so se narodi evropejskega iztoka vzdignili, da bi otresli stoletni jarem turškega barbarstva, proti kateremu se je tudi hrvatski narod skoz stoletja boril za svoj obstanek kakor tudi za občno krščansko omiko, ljudski shod izjavlja svoje najtoplejše sočutje narodom, ki se bojujejo za svojo slobodo, kakor tudi Rusiji kot zavezni državi avstro-ogerske monarhije, ki je tem narodom na pomoč prihitela, želeč njenemu orožju slavno zmago.

Ljudska skupščina je nadalje preverjena, da propad turškega cesarstva ne bo škodoval koristi monarhije, ampak ji nasproti še odpr široko polje blagoslovljene politične in trgovske delavnosti, s katero če ona pomnožiti svojo veljavo in snago.

Zato je naposled ljudska skupščina trdno prepričana, da monarhija noče prijeti orožja v obrambo cesarstva turškega, ampak da hoče

na vso moč varovati koristi monarhije, ki so ob enem koristi Hrvatske, da se doseže celokupnost hrvatske kraljevine s spojenjem Krajine in Dalmacije (mnogi glasovi: i hrvatske Istre) in z zasedenjem Bosne in gornje Hercegovine.“

Skupščina je z veliko navdušenostjo sprejela to resolucijo in izvolila po aklamaciji deputacijo, ki jo je izročila banu Mažuraniču. Izvoljeni so bili v to deputacijo Vončina, Vojnovič in Folnegovič.

Tako se je tedaj vršil tabor, ki ni le izrazil čutil naroda hrvatskega, ampak reči smemo, čutila večine narodov avstrijskih. Zlasti se mi Slovenci popolnoma strinjamo z resolucijo zagrebskega tabora in to tem bolj, ker nam ni bilo dovoljeno na ljudskih taborih izraziti svojega mnenja, ki bi se bilo pa bistveno popolno vjemalo z resolucijo sklenjeno od naših bratov Hrvatov.

Z bojišča

došlo je prav kratko službeno poročilo rusko, ktero se glasi: Natančnejih poročil o bitvi pri Plevnu še ni; ruske čete so ostale v pozicijah, ki so jih imele pred bitko. Zguba je velika, še čez 5000 mož. Čete borile so se junaško. Levo krilo je bilo vzelo dve šanci, pa se je na večer zopet moralo umakniti. Duh vojaški je izvrsten, Turki so jako zasedli Plevno in Lovčo. — General Gurko je razdejal železnično progo od Jambolia do Plovdiva, in 30. in 31. julija potolkel oddelke Sulejmanove pri Jeni Sagri in Džungaliu blizo Eski Sagre, ter jim vzel 2 topova. Ko je pa slišal, da se Sulejmanova vojska približuje, umaknil se je Gurko k balkanskim klancem. Okoli Šumle je vse mirno. Turki so vsled tega, da se je Gurko umaknil nazaj, zasedli Kazanlik in Jeni-Sagro.

V Dobrudži se je general Zimmermann umaknil za Trajanov nasip. Govori se pa celo, da mislijo Rusi Dobrudžo čisto popustiti in na pomoč hiteti glavni vojni ruski pri Sistovu. Glavni poveljnik turški, Mehmed Ali paša stoji pri Razgradu, kamor se pomiče močen oddelek vojne ruske.

Iz Črnogore se poroča, da se Turki v Nikšićih s Črnogorci pogajajo, da bi jim izročili trdnjavo. Z vstajniki imajo Turki vsaki dan boje. Davidovič je Turke premagal 5. t. m. na Blatni ter jim vzel 8 konj, otvorenih z živem. Turkov je bilo 35 usmrtenih in še veliko več ranjenih, vstajniki so imeli 2 mrtva in 5 lahko ranjenih. Despotovič s svojo četo pa ni bil tako srečen. Pri Črnem potoku bil je od Turkov premagan in se je moral s 300 možmi umakniti čez avstrijsko mejo, kjer so jih naši razorožili.

Iz Azije ni nikakoršnih novih poročil.

Politični pregled.

V Ljubljani, 8. avgusta.

Avstrijske dežele.

Cesar so se 5. t. m. z Dunaja odpeljali v Isl, ter se bodo v Stroblu sošli s cesarjem Viljemom. Koncem tedua pridejo na Dunaj, pa se potem zopet kmalo vrnejo v Isl, da bodo svoj rojstni dan praznavali v družinskem krogu.

Gornje-avstrijski namestnik, baron Wiedenfeld, je po tridnevni hudi boleznii za pljučnico umrl. Deželni vladi načeluje knez Metternich, ki je svoje dni služboval tudi v Ljubljani. V Pilnitzu je 4. t. m. umrl tudi princ Wasa, oče kraljice saksonske in avstrijski feldmaršallajtenant.

Avstrijski poročnik v Carigradu, grof Zichy, naznanja, da Midhat paša nima nikakoršnega vradnega posla, in da je vse, kar se govori o Midhatu in njegovi povrnitvi v Carigrad umetno osnovana komedija.

Vnanje države.

Italijanski časnik „Corriere d' Italia“ oporeka novici, da bi med Avstrijo in Italijo bila kaka napetost. Vladi ste popolnoma složni in edini.

Srbska skupščina je bila 5. t. m. zaključena ter se bode meseca oktobra zopet pričela. Kakor se govori, pooblastila je v tajni seji vlado, da naj Srbsko o priložnem času proglasi za neodvisno in naj o tej reči skuša pozvedeti mnenje vnanjih držav. Bo li Srbija šla tudi v boj zoper Turka, se ne ve. Priprave njene pa so na Dunaji zbudile velik nemir in vradni „Fremdbl.“ piše, da bi morala Avstrija svoje vojne priprave pospešiti, če bi se potrdila novica, da se Srbija pripravlja za vojsko.

Angleška je 500 sodov bomb po privatnih ladjah poslala na Malto. Tudi je podpisala 4. t. m. pogodbo z vlado egiptovsko, da se odpravi kupčevanje s sužnji.

Turški sultan je za čas vojske plačo vsih vradnikov znižal za polovico.

Izvirni dopisi.

Iz št. Ruperta, 4. avgusta. Včeraj 5. avg. po krščanskem nauku je bila tukaj volitev župana in 8 svetovalcev, katero je vodil g. dr. Skedl. Leta volitev se je že dalj časa le odpravila, pa kasno postopanje se je naposled tako izvršilo, da služi vsi obširni srenji v veliko čast, vsakemu narodnjaku pa v veselje in občinam v lepo posnemo. Dosihmal namreč ste bile v št. Rupertu dve stranki zastopani, marsiktera pšica je doma in od drugod na nendaro priletela, ali od včeraj naš srenjski odbor se nič več v stranki ne deli — zedinile ste se v eno vzajemno telo, kar priča volitev sama. Izvoljen je namreč za župana g. Ant. Zajc, posestnik na Bistrici, enoglasno od vsih nazočih 23 odbornikov, narodnjak izkušeni zlasti o zadnji Trebanski volitvi; enako je dobilo sedem svetovalcev: Berkar Jož., Denari Janez, Jelenc Jož., Majen Cene, Starič Fr., Strukelj Fr., Uršič Fr. po 23 glasov, in Mih. Zupančič 20. Iz med teh je žreb Jož. Jelenca za prvega svetnika določil. Svesti smo si torej, da nas bo zavolj Trebanske in zlasti današnje volitve mati Slovenija v zlate bukve zapisala, in da bo gotovo nad storjenem mirom in slogu v časni in v dušni prid srenje božji blagoslov počival!

Iz Reke, 5. avgusta. (Program kr. višje gimnazije v Rieci (Fiume.) V Zagrebu 1877. Na čelu knjižice je spis prof. Jurija Bauera: „Duh matematike“, kateri, razpadajoč v 6 delov, govori o „brojevih in brojenju, o računih, o jeziku matematike, metodi matematike, delovanju matematike na obče izobraženje in mnenjih o matematiki.“ Gimnazijalci ravnatelj je gosp. Ljud. Slamnik, a učitelj je bilo na zavodu 13, med njimi 5 profesorjev, a dva prava učitelja. Razen obligatnih predmetov se je predavalo tudi: risanje, telovadba, slovenska literatura (prof. Zupan), krasopis, francoščina, češčina in pevanje. Naloge so bile zadavane v hrvaškem, nemškem in talijanskem jeziku. V vsih 8 razredih je bilo 190 učencev, med temi jih ima I. razred največ (61), a sedmi najmanj (9). Koncem semestra dobilo jih je izpričevalo prvega reda z odliko 30, prvega reda 103, drugega s popravkom 14, drugega reda brez popravka 8, tret-

jega reda 17, a neizpitani so ostali 4. Po narodnosti so bili razen treh (Slovencev) vsi Hrvatje. Maturni izpit jih je radilo lani 9, med njimi sta ga napravila dva z odliko, 5 za prvi red, a dva sta propala za pol leta. Letos je od 16 javnih dijakov delalo maturo 14 in 3 privatni, med njimi sta jo napravila dva z odliko, 12 s prvim redom, 2 sta padla iz jednega predmeta za dva meseca, a jeden za pol leta. Hrvatska gimnazija na Reki ima nekatere posebnosti, ki bi zarés morale biti vsim sličnim zavodom v posnemo. Kedor pozna ozko vez učenca in učitelja med seboj, upoznal bode sam, da se néma učitelj samo za duševno zdravje svojega gojenca brigati, nego tudi za telesno. In to se na Reki tudi vrši. Tukajšnji gimnazijski ravnatelj je naprosil nekatere g. lečnike in g. apotekarja Cattia ter so napravili dogovor, da vsak dijak, ki se čuti bolnega ter se javi direktorju, dobi doktorja in lekarije brezplačno na svoj dom. A pötler, dobro vedoč, koliko snaženje telesa pospešuje duševne zmožnosti, brigali so se tudi za to, da so nekterim siromašnim dijakom, posebno niže gimnazije, preskrbovali ob gotovih urah v kopališči „bagno pubblico“ prost vhod. Takó torej skrbé ondotni profesorji za blagor svojih gojencev. Tudi se je tam ohranila še lepa navada, da najboljši dijaki dobé koncem šolskega leta za nagrado lepih knjig, a ne samo to, nego celó nekov stipendij biskupa Strosmajera, takó da posameznik potegne okoli 10–20 gld., kar je za tamošnje siröte lep denar. Letos jih je dobilo nagrade 18.

Domače novice.

V Ljubljani 9. avgusta.

(Deželni zbor kranjski) se meseca avgusta ne bode še sklical, kakor je napovedoval turški list, ki že komaj in komaj čaka, da bi se deželni odbor že skoraj iztrgal narodnjakom iz rok. Laib. Ztg. namreč naznanja, da se poda deželni glavar vitez Kaltenegger, za več tednov na odpust v neke vnanje toplice (menda Ostende), in da je tudi deželni predsednik Widmann za nekaj časa odšel na odpust. Najprej se je neki podal v Bled, kamor je spremil svojo družino.

(Šolski deželni svet) je potrdil učilni načrt za l. 1877/8 na gimnaziji kočevski, kakor tudi izključitev dveh učencev za Kočevje. Prošnja vodja realinega za dovolitev nekterih paralelnih razredov se bo izročila ministerstvu, dverazredna šola v Metliki se je premenila v štirirazredno.

Razne reči.

— Imenovanje. Okrajni adjunkt v Kostanjevci, gosp. Fr. Škofic, je imenovan za sodniškega adjunkta v Novomestu, adjunkt gosp. Fr. Rizzi pride iz Logaca v Kranj. — Avskultant gosp. J. Polec pride za adjunkta v Logac, gosp. Fr. Višnikar pa v Il. Bistrico. — Občinske volitve se bodo kmalo vršile na Vrhniki. Liberalci se nadejajo zmage, pa upamo, da bodo ostali na cedilu.

— Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem. Na Štajerskem: Gosp. Žager (učit. kand.) postal je podučitelj pri sv. Petru pod Gorami; g. Černelec (učit. kand.) pa podučitelj v Novi cerkvi. Na Koroškem: Gosp. G. Priessnitz (učit. kand.) postal je podučitelj v Verbi, g. Mih. Škerjanc, podučitelj v Rudni, g. Marketz, z. učitelj v Slov. sv. Mihaelu, g. Koprivnik, z. učitelj v Melvičah. — Na Gorškem: Gosp. Vilhar postal je podučitelj v

Kamnjah, g. Orel, učitelj v Pervačini, g. Rajar učitelj v Žabljah, g. J. Jug. (iz Solkana), učitelj v Št. Ferjanu.

— Za učitelje, ki delajo izpite. Po naredbi ministra za nauk in bogočastje od 29. junija plača vsak učitelj, ki ni hodil v učiteljišče, pa dela izpit zrelosti — 5 gld. takse. Pri izpitih učiteljske sposobnosti za ljudske šole se plača 8 gl., za meščanske šole 10 gld. Pri izpitih za francoski, angleški, italijanski jezik, pri dopolnjevalnih in opetovalnih izpitih se plača 5 gld. Te takse se plačajo direktorju učiteljišča, oziroma izpraševalnim komisijam. Stara naredba o teh zadevah nema več veljave. „Sl. Učitelj.“

— Mesto Lož na Notranjskem napravi dné 12. avgusta v spomin svoje štiristoletnice ljudsko svečanost s sledečim programom: 1. Slovesen sprejem čestitih gostov ob 1/8 uri zjutraj. 2. Skupni zajutrek. 3. Slovesna sv. maša v mestnej cerkvi ob 9. uri, pri kateri poje pevsko društvo ljubljanske čitalnice z godbo ljubljanske mestne kapele. Po maši obhajata dva para ložkih mestjanov svojo zlato poroko. 4. Razhod čestitih gostov po ložkej dolini, in sicer: Na grajske razvaline, ali na Križnjogoro, v mrzlo jamo, v Staritrg, ali v Šneperk, kjer bode svirala koncert ljubljanska kapela v grajskem parku. 5. Ob poludne se zopet zberó čestiti gostje v Starem trgu, od koder jih spremi godba v Lož. 6. Skupni obed v Ložu ob 1. uri. 7. Ljudska veselica po obedu na travniku, pri kateri pojo ljubljanski pevci in predstavlja ljubljansko telovadno društvo „Sokol“ mikavne vaje in „dramatično društvo“ gledališke igre. — Mej tem se vrše različne ljudske igre. 8. Zvečer se zažiga umetalen in bengaličen ogenj. 9. Ples na treh za to pripravljenih odrih. 10. O polnoči poslovljenje od čestitih gostov, kateri se vrnejo do železnice na postajo: „Rakek.“ — Pelje se v Lož po južnej železnici do postaje: „Rakek“, kjer bodo pripravljene vozovi, da pripeljejo čestite goste v Lož in tudi nazaj. Pri vodstvu južne železnice se je vložila prošnja za znižanje vožnine. Ugoden odlok se vsak čas pričakuje in ko pride, se dotične izkaznice takoj razpošljejo.

Eksekutivne dražbe.

9. avgusta: 3. Persin, z Rakitne na Vrhniki. 3. Junac iz Bruhane vasi, 3. Košir s Ceste, 3. Zidar iz Rašice, vsi v Laščah. 3. Bramor iz Malih poljan, v Mokronogu. 2. Šivic iz Gorenje Teške vode, 3. Šimec iz Stopič, 2. Florijan Pajk, iz Gabrija, 2. Franc Pajk iz Gabrija, 2. Stangel iz Dolš, vsi v Novem mestu.

10. avgusta: 2. Pregl, 2. Ambrož iz Javorja; 2. Škulca iz Štange, 2. Mohor iz Kresnic, 2. Pakove iz Trebeljeva, 2. Roglič in 2. Ravnikar iz Ponoviča, 2. Čelešnik iz Konja, 2. Adamič z Šmartna, 2. Praprotnik, 2. Rojšek iz Račice, vsi v Litiji. 1. Maslu iz Sela, v Postojni. 1. Kastelic iz Beršlina, 1. Hegler iz Dolenjega Karteljeva, 1. Deržlau iz Prusnice, 1. Bobič iz Prapreč, Gorene, vsi v Novem mestu. 1. Vivoda iz Bojane vasi 3. Simšič iz Radoviča, oba v Metliki. 3. Kmetič iz Križa, v Kamniku. 3. Gerlovič iz Žabjeka v Mokronogu. 1. Meršnik iz Smerja, 1. Penko iz Parja, oba v Bistrici.

Umri so:

Od 3. do 6. avgusta: Miha Juteršek, del. 50 l., za jetiko. Jera Sarc, kmet. ž. 41 l., vsled vtriplj. drob. Franca Vidmar, postrež. o. 6 m., za vodeno glavo. Anton Starina, gostač 65 l., za vtriplj. pljuč. Franc Trepše, vojak drugega dražonskega polka (v vojaški bolnišnici) za jetiko.

Telegrafične denarne cene 8. avgusta.

Papirna renta 62.65 — Srebrna renta 66.75 — Zlata renta 74.80. — 1860letno državno posojilo 114.50 Bankina akcije 774 — Kreditne akcije 155.10 — London 124.20 — Srebro 107.70. — Ces. kr. cekini 5.95 — 20-rafnikov 9.80.